[א]אפשר בת מאה ושלשים שנה וקרא לה בת [ב]דאמר ר' חמא בר חנינא זו יוכבד שהורתה בדרך ונולדה בין החומות דכתיב [1]אשר ילדה אותה ללוי במצרים לידתה במצרים והורתה שלא במצרים ואמאי קרו לה בת אמר רב יהודה בר זבידא מלמד שנולדו בה סימני נערות נתעדן הבשר נתפשטו הקמטין וחזר היופי למקומו [2]ויקח ויחזור מיבעי ליה אמר רב יהודה בר זבידא מלמד שעשה לה מעשה לקוחין הושיבה באפריון ואהרן ומרים משוררים לפניה ומלאכי שרת אומרים [3]אם הבנים שמחה להלן מנאן הכתוב דרך גדולתן וכאן דרך חכמתן מסייעא ליה לרבי אמי דא"ר אמי [א]בישיבה הלך אחר חכמה במסיבה הלך אחר זקנה א"ר אשי [ב]והוא דמפליג בחכמה והוא דמפליג בזקנה תנא דבי רבי ישמעאל בנות צלפחד שקולות היו שנאמר [4]ותהיינה הויה אחת לכולן אמר רב יהודה אמר שמואל בנות צלפחד הותרו להנשא לכל השבטים שנאמר [5]לטוב בעיניהם תהיינה לנשים אלא מה אני מקיים [5]אך למשפחת מטה אביהם תהיינה לנשים עצה טובה השיאן הכתוב שלא ינשאו אלא להגון להן מותיב רבה [6]אמור אליהם [ג]לאותן העומדים על הר סיני לדורותיכם אלו דורות הבאים אם נאמר אבות למה נאמר בנים ואם נאמר בנים למה נאמר אבות מפני שיש באבות מה שאין בבנים ויש בבנים מה שאין באבות באבות הוא אומר [7]וכל בת יורשת נחלה והרבה מצות נצטוו בנים שלא נצטוו אבות הא מפני שיש באבות שאין בבנים ויש בבנים מה שאין באבות הוצרך לומר אבות הוצרך לומר בנים קתני מיהת באבות הוא אומר וכל בת יורשת נחלה הוא מותיב לה והוא מפרק לה לבר מבנות צלפחד אמר מר באבות הוא אומר וכל בת יורשת נחלה באבות אין בבנים לא מאי משמע אמר רבא אמר קרא [5]זה הדבר [ד]דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור זה אמר ליה רבה זוטי לרב אשי אלא מעתה [8]זה הדבר דשחוטי חוץ הכי נמי דלא יהא נוהג אלא בדור זה שאני התם דכתיב [9]לדורותם

זה

מתיב רבה אמור אליהם לדורותיכם וגו'. תימה לרשב"א דמה צריך להקשות מברייתא מקרא הוה ליה לאקשויי דכתיב לא תסוב נחלה ואומר ר"י דה"א עצה טובה קמ"ל:

שהפרת

אפשר בת מאה ול' שנה. כדלקמן וקרי לה בת אשה הוה ליה למיכתב. ומנלן דבת מאה ושלשים היתה: **דאמר ר' חמא בר חנינא.** לקמן בפירקין דמבעיא לן דכללן אתה מוצא שבעים ובפרטן אי אתה מוצא אלא שבעים חסר אחת ועל זו א"ר חמא בר חנינא זו יוכבד כו' ובת לוי דקאמר קרא היינו בת לוי ממש בתו של לוי והא דלא קחשיב לה בהדיא לפי שלא באה למצרים אלא בבטן אמה ולידתה בין החומות כלומר בתוך מצרים ומשום דקאמר בדרך גבי הורתה קאמר נמי בין החומות גבי לידתה: **אשר ילדה.** קרא יתירא הוא דהא כבר כתיב [במדבר כו] בת לוי וישראל עמדו במצרים מאתים ועשר שנה שכן רמז יעקב לבניו רד"ו שמה ה) ובסדר עולם יליף מקרא נאמר לאברהם בברית בין הבתרים ו) כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם איזה זרע זה יצחק שנאמר ז) כי ביצחק יקרא לך זרע ביצחק הוא אומר ח) ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם ויעקב אבינו אמר לפרעה ט) ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה הרי ס' דיצחק וק"ל דיעקב הרי מאה ותשעים ומאתים וי' עמדו במצרים הרי ד' מאות שנה שנאמרו לאברהם י) וכל ד' מאות שנה היו במצרים אי אפשר לומר שהרי קהת מיורדי מצרים היה כדכתיב כ) ובני לוי גרשון קהת ומררי ושני חיי קהת שלש ושלשים ומאת שנה ל) ושני חיי עמרם שבע ושלשים ומאת שנה מ) ופ' שנה של משה נ) הרי ש"נ א"כ מה ת"ל ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה (א) כ"ז שזרעך בארץ לא להם ת' שנה נמצאת יוכבד בת ק"ל שנה שהרי בתחלת ביאת מצרים נולדה ומשה בן פ' שנה היה כשיצאתם נשתיירו ק"ל ממאתים ועשר: **נתעדן הבשר.** החליק כנער קטן: **ויחזור מיבעי ליה.** שהרי עברו ימים רבים שלקחה שהרי כבר נולדו אהרן ומרים אלא שפירש עמרם ממנה מפני הגזירה שהיו משליכין הזכרים ליאור ועכשיו החזירה מפני מרים שנתנבאת לו שעתיד בן לצאת ממנו שיושיע את ישראל כדנפקא לן (סוטה דף יב:) מדכתיב ס) מרים הנביאה אחות אהרן בעוד שהיא אחות אהרן ולא אחות משה שעדיין לא נולד היתה היא נביאה שנתנבאה על משה שעתיד להוולד: **משוררין.** מתוך שמחה שהיה עתיד משה רבינו לצאת מהן והיינו דכתיב [שמות ב] לדעה מה יעשה לו מה יהיה סוף נבואתה כדאיתא בסוטה (דף יג.): **להלן.** כשנישאו בנות צלפחד מנאן הכתוב לפי גדולתן דכתיב [במדבר לו] ותהיינה מחלה תרצה חגלה ומלכה ונועה בנות צלפחד לבני דודיהן לנשים ומסתבר דכך נולדו כדכתיב לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה (בראשית כט): **וכאן.** כשעמדו לפני משה דרך חכמתם כסדר שהן חכמות זו יותר מזו הקדימן הכתוב [במדבר כז] מחלה נועה חגלה מלכה ותרצה. ומסברא אמרי' הכי דלא ליקשו קראי אהדדי: **בישיבה.** בין לדין בין לשאר ישיבות של תורה מושיבין את החכם למעלה מן הזקן **ובדמפרש** לקמיה שהחכם מופלג מכל חביריו בחכמה שחכם הוא מאד אבל בשביל שהוא חכם מעט מן הזקן אין מכבדין אותו יותר מן הזקן שהוא חכם קצת. ומבנות צלפחד איכא למילף דגבי שאילת הדין מקדים הכתוב חכמה תחלה: **במסיבה.** של משתה וה"ה לנישואין (ב): **והוא דמפליג.** החכם בחכמה אז הלך אחר החכמה ולא אחר זקנה: **והוא דמפליג בזקנה.** שזקן מאד אז חולקין לו כבוד בבית המשתה יותר מן החכם ואע"ג דמופלג ההוא חכם בחכמה וכגון שהזקן חכם קצת אבל אם אינו מופלג בזקנה החכם שהוא מופלג קודם לכבדו. שמעינן מהכא דחכם מופלג וזקן מופלג שאינו חכם כל כך כבחור בישיבה הלך אחר חכמה להושיב החכם בראש ולדבר תחלה במסיבה הלך אחר זקנה והיכא דחכם הוי מופלג בחכמה והזקן אינו מופלג בזקנה בכ"מ הלך אחר חכמה אפילו במסיבה והיכא דהזקן הוי מופלג בזקנה והחכם אינו מופלג בחכמה בכל מקום הלך אחר זקנה ואפילו בישיבה הואיל והזקן חכם קצת אע"פ שהבחור חכם יותר ממנו. והיכא דלא מופלג לא האי בחכמה ולא האי בזקנה נראה בעיני דבכל מקום הלך אחר זקנה מדאמר רב אשי והוא דמופלג בחכמה והוא דמופלג בזקנה דהיכא דהוו תרוייהו מופלגין הולכים בישיבה אחר החכם ובמסיבה אחר הזקן מכלל דהיכא דלא הוו תרוייהו מופלגין לא האי ולא האי הולכין בכל מקום אחר אחד מהן ומדלא פירש היכא למימר דמסתמא הולכין אחר הזקן דבשביל שהבחור חכם קצת יותר ממנו אין לנו לבייש את הזקן והחכם אינו בוש בכך מאחר שזקן ממנו יודע הוא שבשביל זקנתו חולקין לו כבוד: **שקולות היו.** ולכך פעמים שהקדים זו לזו ופעמים איפכא כדדרשינן נמי ע)(מגילה דף יא) הוא אהרן ומשה הוא משה ואהרן מלמד ששקולין היו ולא תסייעיה לר' אמי: **ותהיינה.** מיותר הוא דמלי למכתב בנות צלפחד לבני דודיהן לנשים: **הותרו.** אע"פ שאר בת יורשת נחלה נאסרה: **לטוב בעיניהם.** ולאיוה מצות עשה: **אמור אליהם** לדורותיכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לה' וטומאתו עליו: **אמור אליהם.** היינו לאותן העומדין על הר סיני נשנה פסוק זה ומכאן **תלמוד** לשאר מצות האמורות בתורה סתם שנאמרו בין לאבות בין לדורות הבאין: **וכל בת וגו'.** ליוצאי מצרים נאמר כדמפרש לקמיה אבל לדורות הבאין ליכא איסור הסבת נחלה: **נצטוו בנים.** מצות התלויות בארץ תרומה ומעשר חלה ערלה ורבעי לקט שכחה ופיאה וכן הרבה: **הוצרך לומר לאבות והוצרך לומר לבנים.** שאם נכתב סתם ולא פירש לא אבות ולא בנים הוה אוקימנא ליה באבות מדלא כתב כי תבואו כדכתב בשאר מצות האמורות לבנים אי נמי הוי ילפינן או בגזירה שוה או בבנין אב או בקל וחומר מאח' ממצות המפורשות לבנים או לאבות והוי אוקימנא ליה באחת מהן להכי כתיבי תרוייהו ומהשתא נילף מהכא לכל מצות הסתומות שנוהגות בין בבנים בין באבות עד שיפרט לך הכתוב כי תבואו או יכתוב לך זה הדבר להעמידו בדור הזה כדלקמן: **לבר מבנות צלפחד.** דהאי וכל בת יורשת נחלה לאו אבנות צלפחד קאי דהא גלי להו קרא לטוב בעיניהם תהיינה לנשים: **מאי משמע.** דהאי קרא לא משתעי אלא באותו הדור: **זה הדבר.** אשר צוה ה' לבנות צלפחד וגו' ולא תסוב נחלה ועל כרחך האי זה לאו אבנות צלפחד קאי אלא אוכל בת יורשת נחלה דכתיב בתריה ולא תסוב נחלה: **זה הדבר אשר צוה ה' דשחוטי חוץ.** זה הדבר אשר צוה ה' איש איש מבני ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה דהכי נמי דלא הוזהרו על שחוטי חוץ אלא אותו דור בלבד: **שאני התם.** דכתיב חוקת עולם תהיה זאת להם לדורותם:

זה

עין משפט נר מצוה

לא א ב טוש"ע י"ד סי' רמד סעי' יח [וברב אלפס קידושין פ"א ד' רמא]:

רבינו גרשום

אפשר בת מאה ושלשים וקרי לה בת. ומנלן דבת הכי הואי דאמר ר' חמא בר חנינא לקמן (קכג:) זו יוכבד שהשלימה מנין שבעים נפש שהורתה היתה בדרך שירדו למצרים ולידתה בין החומות כלומר בתוך חומות של מצרים ישראל משעה שנכנסו למצרים ועד שיצאו רד"ו שנה ובאותו פרק נגאלו ישראל שול ממאתים ועשר שמונים שנה נשתיירו מאה ושלשים שנה ונמצא שבשעה שנולד משה היתה אמו בת מאה ושלשים: ויקח ויחזור מיבעי ליה. שקודם לכן ילדה מרים ואהרן וגרשה כשגזר פרעה כל הבן הילוד: להלן. כשנשאו לבעל בנות צלפחד: מנאן הכתוב דרך גדולתן. כדרך שנולדו כדכתי' ותהיינה מחלה תרצה חגלה ומלכה ונועה: וכאן. כשעמדו לפני משה: מנאן הכתוב דרך חכמתן. כדכתיב ותקרבנה בנות צלפחד ואלה שמות בנותיו מחלה נועה חגלה ומלכה ותרצה: בישיבה. בבית המדרש היו יושבין לפי חכמתן אע"פ שהוא בחור והושיבו למעלה: במסיבה. בסעודה: והוא דמופלג בחכמה ובזקנה. יותר מן האחרים: כולם שקולות. בחכמה: אלא להגון להם. שהוא חשוב במשפחת אביהן: מתיב רבא. האי קרא דכתיב גבי טומאת מקדש וקדשיו אמור אליהם לדורותיכם אלו הבנים משום הכי איצטריך למימר להו לתרוייהו מפני שיש מצות שנצטוו אבות ולא נצטוו בנים: באבות הוא אומר וכל בת יורשת נחלה. שלא היה נוהג אלא באותו דור כדאמרי' לקמן: והרבה מצות נצטוו בנים ולא אבות. כגון חלה ותרומה ומעשר וכל מצות הנוהגות בארץ מה שלא היו יכולין לקיים במדבר משום הכי הוצרך להזהיר אבות ובנים על טומאת מקדש וקדשיו: קתני מיהת באבות הוא אומר וכל בת יורשת נחלה וגו'. אלמא דבנות צלפחד לא הותרו לינשא אלא למשפחת אביהם ולא לכל מי שירצו וקשיא לרב יהודה: לבר מבנות צלפחד. דהותרו: אלא מעתה זה הדבר דכתיב גבי שחוטי חוץ. זה הדבר אשר צוה ה' לאמר איש איש מבני ישראל אשר ישחט שור

מסורת הש"ס

א) סוטה יב., ב) לקמן קכג:, ג) [יבמות עח.], ד) [לקמן קכא., תענית ל:], ה) [בראשית מו], ו) [שם טו], ז) [שם כא], ח) [שם כה], ט) [שם מז], י) [שם טו], כ) [שמות ו], ל) [שם], מ) [שם], נ) [שם ז], ס) [שם טו], ע) [לא נמצא בכל הש"ס אלא בתוספתא סוף כריתות].

תורה אור השלם

1 ושם אשת עמרם יוכבד בת לוי אשר ילדה אתה ללוי במצרים ותלד לעמרם את אהרן ואת משה ואת מרים אחתם: במדבר כו נט

2 וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי: שמות ב א

3 מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללו יה: תהלים קיג ט

4 ותהיינה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונעה בנות צלפחד לבני דדיהן לנשים: במדבר לו יא

5 זה הדבר אשר צוה יי לבנות צלפחד לאמר לטוב בעיניהם תהיינה לנשים אך למשפחת מטה אביהם תהיינה לנשים: במדבר לו ו

6 אמר אלהם לדרתיכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל ליי וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מלפני אני יי: ויקרא כב ג

7 וכל בת ירשת נחלה ממטות בני ישראל לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה למען יירשו בני ישראל איש נחלת אבתיו: במדבר לו ח

8 דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל ואמרת אליהם זה הדבר אשר צוה יי לאמר: ויקרא יז ב

9 ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירם אשר הם זנים אחריהם חקת עולם תהיה זאת להם לדרתם: ויקרא יז ז

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה אפשר ילדה וכו' שנה אלא כל זמן: (ב) ד"ה במסיבה וכו' לנישואין כבנות צלפחד הס"ד:

מוסף רש"י

בת מאה ושלשים שנה. כדמפרש ואזיל שנולדה בירידתן למצרים וישראל עמדו שם ר"י שנה, וכשנולד משה לא נתעכבו אלא פ' שנים, כדכתיב (שמות ז) ומשה בן שמונים שנה וגו' בדברם אל פרעה, ואותה שנה יצאו, נמצא שמיום ירידתם עד שנולד משה ק"ל שנה (סוטה יב.). זו יוכבד. בפרטן של יורדי מצרים אתה מוצא שבעים חסר אחת ובכללן אתה אומר הכתוב מצרים שבעים, זו יוכבד שהשלימה מנין בכניסתן לעיר (שם) ולכך לא פרטו כאן שהרי עדיין לא יצאה לאויר העולם אלא עובר במעי אמה היתה בכניסתם למצרים (לקמן קכג:). בין החומות. בכניסתן לעיר (בראשית מו טו). זה הדבר. אשר צוה ה' לבנות צלפחד וגו'. זה מיעוט הוא, כלומר לא יהיה דבר זה נוהג אלא בדור זה, בדור של בנות צלפחד (תענית ל:).